

Medmeti pri podnaslavljanju in sinhronizaciji

Matej Smodiš

Oddelek za prevajalstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
smodisch@gmail.com

Izveček

Članek obravnava prevajanje medmetov pri podnaslavljanju in pri sinhronizaciji. Najprej skuša ugotoviti, če se medmeti pri teh dveh pristopih sploh prevajajo in kakšne strategije pri tem uporabljajo prevajalci. Na koncu skuša podati kritično oceno in ugotoviti, katera od tehnik ostaja bolj zvesta originalu. Analiza bo izvedena na ameriškem animiranem filmu *Ice Age*, slovenskih podnapisih in nemški sinhronizaciji.

1. Uvod

Medmeti so nenavadna besedna vrsta. V jeziku so obstranska zadeva in podobni nebesednim elementom kot so geste, poleg tega jih je teoretično in opisno težko opredeliti in lahko predstavljajo težave za prevajalce, ker se v različnih jezikih različno uporabljajo (Cuenca 2006: 20). V Slovenski slovnici (Toporišič 2000: 450) so medmeti ali interjekcije opisani kot posebna besedna vrsta, ki so v veliki meri besede stavki (Joj! Oh! Zdravo!). So nepregibni, razdeljeni pa so na razpoloženske, posnemovalne ali onomatopoejske in velelne.

Sinhronizacija se lahko najbolje opiše kot postopek, kjer se originalni glas prekrije z drugim. Najpomembnejši cilj te tehnike je, da mora biti popolnoma prepričljiva za publiko (Dries 1995: 9). Pri podnaslavljanju se prevod dialogov na zaslonu ali platnu pojavlja v pisni obliki, kar velja za tehnično manj zahteven postopek, a kljub temu da se je od omenjenih pristopov razvilo kasneje, se je uveljavilo, ker je bilo cenovno bolj dostopno (Ivarsson 1992: 15–16). Vendar je kljub temu, da prvi pristop do ciljnega občinstva prihaja preko slušnih receptorjev in drugi preko vizualnih, njun cilj enak. Kolikor mogoče natančno skušata original približati svoji publiko.

Kot pomoč pri ocenjevanju stopnje uspešnosti prenosa informacij v sinhronizacijo ali podnaslove si je mogoče pomagati ravno z medmeti, ker so pogosto kulturno in jezikovno specifični (Cuenca 2006: 21). Seveda je treba upoštevati, da je pisni medij bolj omejen, kar zadeva prenašanje zvoka, to pa lahko oseba, ki podnaslavlja, nadomesti z izvirnostjo.

2. Analiza

Analizirano gradivo je ameriški animirani film *Ice Age* iz leta 2002, slovenski podnapisi in nemška različica risanke. Za čim večjo preglednost so primeri podani naprej v angleškem originalu, nato sledi prepisan slovenski podnapis in nazadnje še transkripcija nemške sinhronizacije.

Vsak primer je analiziran posamezno in na koncu sledi povzetek, če obstaja rdeča nit ali pa so se prevajalci problemov lotili ločeno od situacije do situacije. Ker so nekateri medmeti težavni, kar se tiče zapisa, je poudarek na tistih, ki so v tem pogledu enostavnejši.

Primeri so bili izbrani naključno in prek celotnega filma, saj se je s tem skušala doseči čim večja objektivnost pri selekciji.

Čeprav se podnaslavljanje in sinhronizacija razlikujeta od prevajanja (Ivarsson 1992: 7), je njun namen še vedno prenos sporočila iz originala. Članek skuša na primeru medmetov

ugotoviti uspešnost tega prenosa in ali je ta bolj odvisna od tehnike ali od prevajalca.

2.1. Primeri z medmeti

(1)

Sid: *Sick*. Hey, wide body, kerb it next time. *Oh, jeez. Yuck.*

Sid: *Ogabno*. Hej, debeluh! Drugič opravi potrebo kje drugje. *O bog. Fuj.*

Sid: *Igitt*. Hei, breit Arsch! Das nächste Mal gehst du ins Gebüsch. *Pfui. Wie widerlich.*

Prvi medmet (*sick*, *ogabno*, *igitt*) pri zgornjem primeru je v vseh jezikih pomensko skoraj popolnoma enak. Isto velja za drugega (*hey*, *hej*, *hei*). Razlika pa je v tretjem, kjer je pomen originala *oh, jeez* in nemške različice *pfui* precej ozek, slovenska *o bog* pa ima lahko tudi drugo konotacijo, npr. versko. Pri četrti interjekciji pa je uporabljena besedna zveza s širšim pomenom v nemški sinhronizaciji (*wie widerlich*).

(2)

Sid: Pine cones. *Oh, my goodness*. They're my favorite.

Sid: Storž. *Poglej no*. Moja najljubša hrana.

Sid: Ein Tannenzapfen. *Wie lecker*, dass ist doch mein Leibgericht.

V tem primeru je beseda *goodness* v originalu uporabljena za izražanje presenečenja in se ne nanaša na storž. Za isto strategijo se je odločil tudi prevajalec slovenskih podnapisov, kjer ima *poglej no* isto funkcijo. Medtem pa je pri sinhronizaciji uporabljena druga strategija. *Wie lecker*, kar v prevodu pomeni *kako okusno* ima bolj neposredno povezavo s storžem.

(3)

Diego: Where is the baby? *There he is.*

Diego: Kje pa si? *Kuku.*

Diego: Wo ist das Baby? *Da ist es ja.*

Popolnoma drugačno sliko dobimo pri slovenskem medmetu. Medtem ko sta angleški original in nemška

sinhronizacija skoraj enaka in pomenita *tam je*, se je prevajalec podnapisov tukaj odločil za *kuku* in uporabil medmet *tam*, kjer ga v ostalih dveh jezikih ni. Kljub temu, da je pomensko zašel od originala, je ta različica v našem prostoru pri pogovarjanju z dojenčkom verjetno bolj običajna in celo navedena v SSKJ (1997) s kvalifikatorjem otroško in primerom rabe *kuku, tukaj sem*.

(4)
Sid: *Gosh*, I hate breaking their hearts like that. But you know how it is.

Sid: Žal mi je, ker sem ju moral razočarati, toda nisem imel druge izbire.

Sid: *O Gott*, ich hasse es ihnen das Herz zu brechen, aber du weißt ja, wie das ist.

Gosh je medmet, ki je v angleščini uporabljen za izražanje presenečenja ali poudarjanje nekega čustva (Cambridge Advanced Learner's Dictionary 2003). V slovenski različici je medmet popolnoma izpuščen pri čemer poved izgubi del svojega naboja, ker manjka poudarek. V nemškem delu pa je interjekcija nadomeščena z *O Gott*, kar bi dobesedno prevedli z *o Bog*, ki sicer ima isto funkcijo kot *gosh* (Duden 2000), ne moremo pa zanemariti, da je precej manj nevtralna, saj ima še vedno povezavo z religijsko tematiko, ki jo bodo nekateri posamezniki morda začutili.

(5)
Sid: *Boy*. For a second there, I thought you were gonna eat me.
Diego: I don't eat junk food.

Sid: *Fant*, za trenutek sem pomislil, da me boš požrl.
Diego: Ne jem odpadkov.

Sid: *Pfuuu*, ein Moment hab ich tatsächlich gedacht, du würdest mich fressen.
Diego: Ich esse kein fast food.

V tem primeru imamo v angleščini in slovenščini medmeta, ki sta poleg tega, da sta prevodni ustreznici, tudi pomenski ustreznici in izražata navdušenost ali pa nejevoljo tako v slovenščini (SSKJ 1997) kot tudi v angleščini (Random House Webster's Unabridged Dictionary 1999). Pri sinhronizaciji pa smo priča rabe razpoloženskega medmeta, kjer je ta le kot izdih olajšanja in ima veliko ožji pomen, kot smo ju videli pri prevodu in originalu, a glede na situacijo je morda celo najbolj ustrezen.

(6)
Sid: *Well*, good night.

Sid: Lahko noč.

Sid: *Na dann*, Gute Nacht.

Well se uporablja kot napoved, da bo nekaj sledilo (Cambridge Advanced Learner's Dictionary 2003). Premor, ki ustvari trenutek negotovosti. Isto sredstvo je uporabljeno v nemščini, kjer je členek *na* uporabljen v povezavi z *dann*,

struktura, ki sama po sebi sicer nima pomena, a služi kot napoved za spremembo situacije (Duden 2000). Slovenski prevajalec je to izpustil in prehitro prešel na bistvo in izpustil stopnjevanje, ki ga je hotel doseči original.

(7)
Sid: Slalom! Slalom, *baby*!

Sid: Slalom!

Sid: Slalom! Slalom, *Baby*!

V tem primeru govorec izraža navdušenje nad tem, kar trenutno počne. Ponavljanju sledi v originalu in sinhronizaciji medmet, ki izraža nek vrhunec. V slovenskem prevodu je zopet prišlo do izpuščanja in izgube čustvenega naboja.

(8)
Diego: We were some team, *hub*?

Diego: Dobra ekipa smo bili, *kajne*?

Diego: Wir waren ein super Team, *ha*?

Glede na to, da je sinhronizacija zvočno sporočanje, bi lahko pričakovali, da bo uporabila podoben način sporočanja, kot nastopa v originalu. Tukaj imamo v angleščini in nemščini razpoloženski medmet, s katerim skuša govorec dobiti pritrditev. Avtor podnapisov pa je isti namen dosegel s *kajne*.

(9)
Sid: Come on, you can lick this. You're a tiger.
Look, I'll carry you.

Sid: Daj no, izlizal se boš. Saj si vendar tiger.
Poslušaj, nosil te bom.

Sid: Ah, komm schon, du packst das. Du bist ein Tiger.
Pass auf, ich trag dich.

Tukaj vidimo, kako se lahko medmeti, ki imajo isto sporočilo, razlikujejo od jezika do jezika. V originalu imamo *look* (poglej), v slovenščini *poslušaj* in v nemščini *pass auf* (pazi). V vsakem jeziku je uporabljen tisti, ki zveni bolj naravno. To pa je tudi naloga prevoda, ohraniti osnovno sporočilo in ga prilagoditi ciljni publiki, da ohrani svoj efekt.

(10)
Sid: Diego? You're OK.
Diego: Nine lives, *baby*.

Sid: Živ si.
Diego: Devet življenj imam, *poba*.

Sid: Diego? Du bist wieder auf den Pfoten.
Diego: Neun Leben, *Baby*.

Čeprav je tu uporabljen isti medmet kot v zgledu (7), se je avtor podnapisov odločil za drugo strategijo. Uporabil je medmet *poba*, ki se sodeč po spolu nanaša na njegovega sogovornika. V originalu in sinhronizaciji pa je uporabljen *baby*, ki stoji tam kot izraz navdušenja, ne da bi se nanašal na

točno osebo. Efekt je sicer podoben, a gledalec, ki razume angleško in slovensko, bo hitro opazil premik pomena.

3. Sklep

Kot smo videli pri analizi posameznik zglede, se prevodi razlikujejo od situacije do situacije. Občasno originalni pomen bolje ohrani sinhronizacija, drugič podnaslovi. Glede na vzorec, ki je bil izbran, bi lahko rekli, da se prevajalci pri dveh obravnavanih tehnikah odločajo glede na posamezno situacijo. Obstaja pa tudi verjetnost, da bi pri večjem vzorcu prišli do drugačnega zaključka.

Primeri 3 in 9 sta ponazorila, kako so medmeti kulturno specifični. V primerih, ko bi lahko posamezen medmet brez težav dobesedno prevedli, so jih prevajalci prilagodili ciljni publiki. Imamo pa tudi primere, ko je manjkala interjekcija, kar je v manjši meri privedlo do osiromašenja pomena in čustvenega naboja. Po drugi strani pa je prišlo v določenih situacijah, kjer so bile uporabljene prevodne ustreznice z dodatno konotacijo, do razširitve pomena.

4. Viri in literatura

- Cambridge Advanced Learner's Dictionary*, 2003. Elektronska izdaja. Cambridge University Press.
- Cuenca, Maria Joseph, 2006: Interjections and Pragmatic Errors in Dubbing. *Translators' Journal* 51/1. 20-35.
- Dries, Josephine, 1995: *Dubbing and subtitling: Guidelines for production and distribution*. Düsseldorf : Europäisches Medieninstitut.
- Duden Deutsches Universalwörterbuch A-Z*, 1997. Elektronska izdaja. Bibliographisches Institut & F.A. Brockhaus AG.
- Ice Age [videoposnetek], 2002. Twentieth Century Fox Home Video.
- Ivarsson, Jan, 1992: *Subtitling for the Media*. Stockholm: TransEdit.
- Ivarsson, Jan in Carroll, Mary, 1998: *Subtitling*. Simrisham: TransEdit.
- Random House Webster's Unabridged Dictionary*, 1999. Elektronska izdaja. Random House, Inc.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1997. Elektronska izdaja. Ljubljana: DZS, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Amebis.
- Toporišic, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.